

Романюк Богдан Васильович –
керівник Міжвідомчого НДЦ з проблем
боротьби з організованою злочинністю,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник,

Погорецький Микола Анатолійович –
головний науковий співробітник
Міжвідомчого НДЦ з проблем боротьби з
організованою злочинністю, доктор
юридичних наук, доцент

Щодо встановлення кримінальної відповідальності за заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні та Голокосту єврейського народу (до проекту Закону України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України”*)

Верховна Рада України, вшановуючи пам'ять мільйонів співвітчизників, які стали жертвами Голодомору 1932–1933 років в Україні та його наслідків; шануючи всіх громадян, які пережили цю страшну трагедію в історії Українського народу; усвідомлюючи моральний обов'язок перед минулими та наступними поколіннями українців і визнаючи необхідність відновлення історичної справедливості; утвердження в суспільстві нетерпимості до будь-яких проявів насильства; відзначаючи, що трагедія Голодомору 1932–1933 років в Україні офіційно заперечувалася владою СРСР протягом багатьох десятиріч; засуджуючи злочинні дії тоталітарного режиму СРСР, спрямовані на організацію Голодомору, наслідком яких стало знищення мільйонів людей, руйнування соціальних основ Українського народу, його вікових традицій, духовної культури і етнічної самобутності; співчуючи іншим народам колишнього СРСР, які зазнали жертв внаслідок Голодомору; високо цінуючи солідарність та підтримку міжнародної спільноти у засудженні Голодомору 1932–1933 років в Україні, що відображено в актах парламентів Австралії, Аргентинської Республіки, Республіки Грузія, Естонської Республіки, Італійської Республіки, Канади, Литовської Республіки, Республіки Польща, Сполучених Штатів Америки, Угорської Республіки, а також у розповсюдженій як офіційний документ 58-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН Спільній заяві з нагоди 70-х роковин Голодомору – Великого голоду 1932–1933 років в Україні, яку підписали Аргентинська Республіка, Азербайджанська Республіка, Народна Республіка Бангладеш, Республіка Білорусь, Республіка Бенін, Республіка Боснія і Герцеговина, Республіка Гватемала, Республіка Грузія, Арабська Республіка Єгипет, Ісламська Республіка Іран, Республіка Казахстан, Канада, Держава Катар, Киргизька Республіка, Держава Кувейт, Республіка Македонія, Монголія, Республіка Науру, Королівство Непал, Об'єднані Арабські Емірати, Ісламська Республіка Пакистан, Республіка Перу, Південно-Африканська Республіка, Республіка Корея, Республіка Молдова, Російська Федерація, Королівство Саудівська Аравія, Сирійська Арабська Республіка, Сполучені Штати Америки, Республіка Судан, Республіка Таджикистан, Туркменістан, Демократична

Республіка Тимор-Лешті, Республіка Узбекистан, Україна та Ямайка, а також підтримали Австралія, Держава Ізраїль, Республіка Сербія і Чорногорія та 25 держав-членів Європейського Союзу, виходячи з Рекомендацій парламентських слухань щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років, схвалених Постановою Верховної Ради України від 6 березня 2003 року № 607-IV, та Звернення до Українського народу учасників спеціального засідання Верховної Ради України 14 травня 2003 року щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років, схваленого Постановою Верховної Ради України від 15 травня 2003 року № 789-V, в якому Голодомор визнається актом геноциду Українського народу як наслідок умисних дій тоталітарного репресивного сталінського режиму, спрямованих на масове знищення частини українського та інших народів колишнього СРСР, визнаючи Голодомор 1932–1933 років в Україні відповідно до Конвенції від 9 грудня 1948 року про запобігання злочину геноциду та покарання за нього як цілеспрямований акт масового знищення людей, прийняла Закон України № 376-V від 28 листопада 2006 року “Про Голодомор 1932–1933 років в Україні”.

У статті 2 цього Закону України публічне заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні визнається наругою над пам'яттю мільйонів жертв Голодомору, приниженням гідності Українського народу і є протиправним.

У більш ніж десяти державах Європи, зокрема у Французькій Республіці, Швейцарській Конфедерації, Королівстві Бельгія, Республіці Польща, передбачено кримінальну відповідальність за заперечення Голокосту Єврейського народу.

У Республіці Австрія, Румунії, Чеській Республіці за заперечення Голокосту встановлена відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від 6 місяців до 10 років, у Федеративній Республіці Німеччина та Державі Ізраїль – до 5 років позбавлення волі. У Румунії особливе покарання встановлено для державних службовців – до 5 років позбавлення волі.

Конституцією України (ст. 34) кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

Але у частині 3 цієї статті вказано, що здійснення цих прав може бути обмежене законом у ряді випадків, у тому числі й для запобігання злочинам, захисту репутації чи прав інших людей.

Тому, публічне заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні як факту геноциду Українського народу, Голокосту як факту геноциду Єврейського народу, а так само виготовлення і розповсюдження матеріалів з такими запереченнями, можуть бути у законодавчому порядку визнані протиправними діями, які принижують гідність Українського та Єврейського народів, шкодять національним інтересам та міжнародному іміджу України. Особливо це небезпечно, якщо такі дії вчинюються службовими особами.

Виходячи із засад кримінального права, кримінальним законом саме й встановлюється кримінальна відповідальність за діяння, вчинення яких являє собою суспільну небезпеку.

Тому прийняття закону, який би встановлював кримінальну відповідальність за заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні та Голокосту Єврейського народу, відповідатиме нормам вітчизняного права, європейським демократичним стандартам та сприятиме консолідації Українського народу, громадян усіх національностей навколо ідеї утвердження в суспільстві нетерпимості до будь-яких проявів насильства, посиленню поваги до життя, прав та свобод громадянина, зміцненню міжнаціональної злагоди та громадянського миру в Україні, підвищенню авторитету України у світі, визнанню міжнародною спільнотою Голодомору 1932 – 1933 років геноцидом Українського народу.

Разом з цим, враховуючи ту обставину, що за часів радянської влади ці факти з політико-ідеологічних міркувань замовчувалися, а з моменту набуття Україною незалежності їм не було надано належного висвітлення і тлумачення, що є однією з причин того, що вони, на наш погляд, не стали загальноприйнятними у свідомості всіх верств населення України й потребують подальшого докладного вивчення фахівцями у відповідних галузях, а також публічного обговорення і всебічного висвітлення в засобах масової інформації для об'єктивного сприйняття та оцінки їх громадськістю, формування у свідомості громадян істинних причин і наслідків геноциду Українського та Єврейського народів й відповідного ставлення до цих подій, запропонована авторами законопроекту норма потребує уточнення з вказівкою на **умисність** та **мету** публічного заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні та Голокосту Єврейського народу. В іншому разі матиме місце кримінальне переслідування пересічних громадян та фахівців, які досліджуватимуть цю проблему за їх думки, в тому числі не спрямовані свідомо на завдання шкоди будь-яким інтересам, як це відбувалося у колишньому СРСР та інших тоталітарних державах.

Виходячи із зазначеного, вважаємо за доцільне запропоновану авторами законопроекту статтю 4421 КК України – “Публічне заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні як факту геноциду Українського народу та Голокосту як факту геноциду Єврейського народу” викласти в такій редакції:

“1. **Умисне** (*виділено нами*) публічне заперечення Голодомору 1932–1933 років в Україні як факту геноциду Українського народу, Голокосту як факту геноциду Єврейського народу з **метою наруги над пам'яттю жертв Голодомору та Голокосту, пониження гідності Українського і Єврейського народів та завдання шкоди авторитету України у світі** (*виділено нами*), а так само виготовлення і розповсюдження матеріалів з таким запереченням з **цією метою** (*виділено нами*) – карається штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Ті самі дії, вчинені службовими особами, або якщо вони вчинені повторно, – караються позбавленням волі на строк до чотирьох років”.

У зв'язку з доповненням чинної редакції Кримінального кодексу України зазначеною статтею, частину третю статті 112 Кримінально-процесуального кодексу України після цифр “442” доцільно доповнити цифрами “4421”.

© Б.В. Романюк, М.А. Погорецький, 2007

* Пропозиції до законопроекту підготовлено на виконання листа Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України № 06-19/3-1060 від 26 квітня 2007 р.